



MRADI WA USIMAMIZI WA MAZINGIRA RUFJI

Tanzania

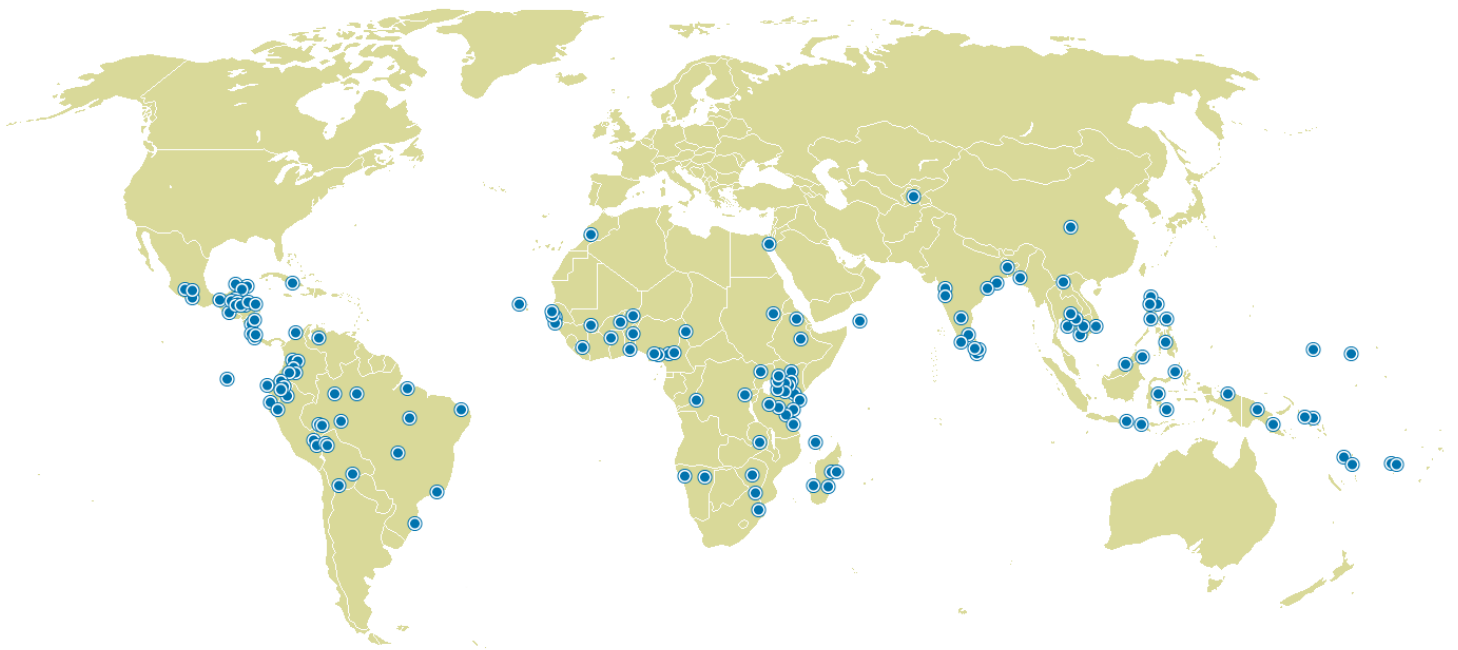


Miradi ya Equator
Wanafijiji na Maendeleo Himili ya Jamii

MIRADI YA UNDP EQUATOR

Kote duniani, jamiii zinazidi kubuni mbinu zinazonuiwa kuyakidhi mahitaji yao ya kila siku na ya kimazingira. Kuna kazi chache ambazo zimechapishwa za kuelezea kinagaubaga hizo mbinu bunifu na vile zilianzishwa, vile ziliathiri wakaaji wa sehemu mbali mbali na vile zimekuwa zikibadilika pindi wakati unapotita. Wachache wamejitokeza kuelezea wazi wazi juu ya miradi yao, na hata wale ambao wamefanya hivyo ni wakuu wa vijiji ambao wamefanya kuelezea kufaulu kwao.

Mradi huu wa Equator Katika unadhamiria kujaza hili pengo kama njia moja ya kuadhimisha miaka kumi tangu kuanzishwa kwake. Masimulizi juu ya huu mradi ni baadhi tu ya mingi ambayo imefaulu na kushinda tuzo za Equator baada ya kukaguliwa na kutathiminiwa katika kitengo cha makundi ya kijamii yanayo hifadhi mazingira na kuinua maisha ya wanafijiji. Miradi hii inakusudiwa kuwa mifano ya kuiwa na kuwatia shime kuzungumzia ilivyofaulu ili kuhamasisha ulimwengu juu ya uhifadhi wa mazingira.



Bonyeza katika ramani ya miradi ya Equator ili upate kupata habari zaidi

Wahariri

Mhariri Mkuu : Joseph Corcoran

Muhariri Meneja : Oliver Hughes

Wahariri Waliochangia : Dearbhla Keegan, Matthew Konsa, Erin Lewis, Whitney Wilding

Wahandishi Waliochangia

Edayatu Abieodun Lampitey, Erin Atwell, Toni Blackman, Jonathan Clay, Joseph Corcoran, Larissa Currado, Sarah Gordon, Oliver Hughes, Wen-Juan Jiang, Sonal Kanabar, Dearbhla Keegan, Matthew Konsa, Rachael Lader, Patrick Lee, Erin Lewis, Jona Liebl, Mengning Ma, Mary McGraw, Gabriele Orlandi, Juliana Quaresma, Peter Schechter, Martin Sommerschuh, Whitney Wilding, Luna Wu

Uchoraji

Oliver Hughes, Dearbhla Keegan, Matthew Konsa, Amy Korngiebel, Kimberly Koserowski, Erin Lewis, John Mulqueen, Lorena de la Parra, Brandon Payne, Maria José Satizábal G.

Shukrani

Equator ingependa kuwashukuru wanachama wa Mradi wa Usimamizi wa Mazingira Rufiji na haswa mwongozo mchango wa Abdalla Said Shah, IUCN. Picha zote ni za Mradi wa Usimamizi wa Mazingira Rufiji, ramani ni za CIA World Factbook na Wikipedia. Masimulizi juu ya mradi huu yalitafsiriwa kwa Kiswahili na Dr. Ken Ramani.

Nukuu ziada

United Nations Development Programme. 2012. *Rufiji Environment Management Project*. Equator Initiative Case Study Series. New York, NY.

MRADI WA USIMAMIZI WA MAZINGIRA RUFJI

Tanzania

MAELEZO KUHUSU MRADI HUU

Kati ya 1998 na 2003, Mpango unaoendeshwa na IUCN katika Delta ya mto Rufiji ulioko Tanzania ulifanya kazi kupitia Halmashauri ya Wilaya ya Rufiji, kuanzisha mpango wa usimamizi wa mazingira vijijini kwa kushauriana na jamii za maeneo hayo. Mradi ulifanikiwa kuhamisha mamlaka ya usimamizi wa raslimali kutoka serikali kuu kwenda kwenye vijiji vinne vya majaribio vinavyojumuisha jamii zilizoko kwenye uwanda wa mafuriko na maeneo ya delta yanayoathirika na mafuriko ya mto kandokando ya Hifadhi ya Wanyama ya Selous

Ramani za matumizi ya ardhi zilitengenezwa kwa ushirikiano baina ya watafiti, watumishi wa selikali na jamii zenyewe kwa kuunganisha mbinu za kisasa na za asili. Ramani hizi ndizo zilijenga msingi wa mpango shirikishi wa matumizi ya ardhi katika ngazi za vijiji, ukilenga kuwawezesha wanawake kama watumiaji wakuu wa rasilimali. Manufaa ya muda mrefu ya mradi yamekuwa ni ushirikiano wa karibu kati ya jamii na serikali za mitaa katika kuhifadhi uwiano tete wa kijamii na kimazingira.

YALIYOMO

Historia na Mandhari	4
----------------------	---

Majukumu Makuu na Ubunifu	6
---------------------------	---

Matokeo ya Kimazingira	7
------------------------	---

Matokeo ya Kijamii	8
--------------------	---

Matokeo ya Kisera	9
-------------------	---

Jinsi ya Kudumisha Mradi Huu	10
------------------------------	----

Wahisani	11
----------	----

MUHTASARI

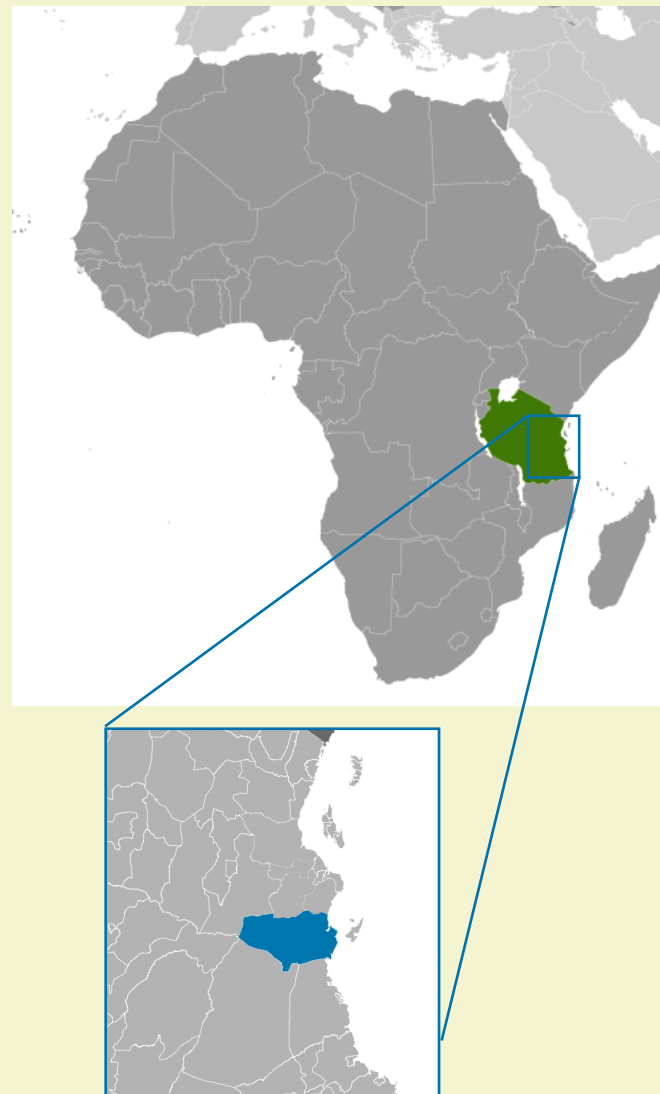
ULISHINDA TUZO YA EQUATOR: Mwaka 2004

ULIANZISHWA: Mwaka 1998

ENEO: Rufiji District, Tanzania

WANAOFALDIKA: Villages in the Rufiji River Delta

MAZINGIRA: Rufiji-Mafia-Kilwa Marine Ramsar site



Historia na Mandhari



Mto wote wa Rufiji upo Tanzania, ukitokea kusini-magharibi mwa nchi and unaingia Bahari ya Hindi baada ya maili 375, ukitengeneza delta kubwa. Delta ya Mto Rufiji ulioko takribani maili 250 kusini mwa Dar es Salaam ndiyo kubwa kabisa mashariki mwa Afrika, na inajumuisha misitu mikubwa ya mikoko katika pwani ya bara la Africa. Spishi za mikoko zinazopatikana kwa wingi ni pamoja na *Rhizophora mucronata*, *Sonneratia alba* na *Ceriops tagal*, ilhali *Avicennia marina* na *Bruguiera gymnorrhiza* haipatikani sana. Pia kuwepo kwa wingi wa chakula ambacho husaidia kuwepo aina mbalimbali za wanyama jamii ya kaa wanaokula mimea na nyama ambao ni muhimu kibiashara, mfumo wa ikolojia wa delta na kisiwa cha Mafia ni muhimu kwa makimbilio ya ndege majira ya baridi, wakiwemo vitwitwi na buabua. Wanyama pori kama viboko, mamba na tumbili wanakula na kuishi kwenye misitu ya mikoko

Mwaka 2004, delta hii ilijumuishwa katika maeneo manne ya Tanzania yaliyotajwa kama maeneo oevu ya Umuhimu wa Kimataifa chini ya Makubaliano ya Ramsar. Eneo la Bahari la Ramsar linalojumuisha Rufiji-Mafia-Kilwa, ni muunganiko wa makazi ya pwani na baharini ambayo yanajumuisha Delta ya Rufiji, Mafia na visiwa vidovidogo vya karibu, matuta ya mchanga, miamba ya matumbawe iliyoko kandokando ya bahari; visiwa vya Songo- Songo kwa upande wa kusini; and karibu na maji, ikijumuisha mkondo wa Mafia na maji kati ya Mafia na Songo-Songo.

Kabila kubwa wilayani Rufiji ni Wandengereko. Mengine ni pamoja na Wanyagatwa, ambao hupatikana kwa wingi katika Delta la Rufiji, na Wamatumbi ambao hupatikana kwa wingi upande wa kusini mwa Rufiji na pia kuna makabila mengine madogomadogo. Kwa pamoja, haya makabila yanajulikana kama “warufiji”, au watu wa Rufiji. Historia ya wilaya ya Rufiji ina uhusiano mkubwa na maendeleo ya utamaduni wa waswahili wa pwani na uhusiano wa kibiashara kati ya pwani ya Afrika Mashariki na nchi za Ghuba ya Uajemi. Katika wilaya hii wanaishi watu wengi wenye asili ya kiarabu, na uislamu ambao ndio mwongozo wa mifumo ya kidini na kijamii.

Uwiano wa jamii na mazingira

Wakulima katika uwanda wa mafuriko wa Rufiji na eneo la delta wameweka mfumo wa matumizi ya ardhi ambao unaendana na mafuriko yasiyotarajiwa ya mto Rufiji. Mfumo huu umejikita katika kilimo cha mseto na kubadilisha mazao ya mpunga, mahindi, maharagwe na, kwa kiwango kidogo, pamba. Kwa nyongeza, maisha yameboreshwa matumizi ya maliasili zilizopo, kama vile uvuvi kwenye mito na maziwa, na uvunaji wa mazao ya misitu na yasiyo ya misitu.

Mwaka 2002, ilikadiriwa kwamba misitu ingetoa kama 60% ya mapato ya ndani katika wilaya ya Rufiji. Mwaka 2008, utafiti ulihitimisha kwamba rasilimali za maeneo ya ardhi oevu zilikuwa muhimu kiuchumi wa kaya katika kijiji kimoja cha Mtanza-Msona kilichopo ndani ya delta: kwa kiwango kikubwa, mavuno na mapato ya shughuli ndani ya maeneo ya ardhi oevu yalikuwa na thamani ya takribani Shilingi 25,000 (kama dola za Marekani 20 kwa bei ya mwaka 2008) kwa kila kichwa, kwa mwaka. Mapato makubwa yalitokana na mbao za kuuza, uvuvi, makusanyo ya asali, miti ya kujengea na kuni. Kwa hiyo, jumla ya thamani ya matumizi ya rasilimali za maeneo ya ardhi oevu kwa kaya 428 za kijiji, ilikuwa shilingi milioni 226 (dola za kimarekani 192,000), au zaidi ya dola za marekani 100 kwa mwaka.

Matumizi ya pamoja ya maliasili yalisimamiwa na mgawanyo wa mfumo wa ikolojia katika vijiji au koo, na maoni ya jamii kuhusu sehemu kama misitu ya ibada au kama imepewa thamani kiroho. Kimila, makabila yaliyoko kwenye uwanda wa mafuriko na milimani yalikuwa na makubaliano ya kusaidiana yaliyoeleza kwamba, kwenye miaka yenye mvua kidogo, watu wa uwanda wa mafuriko hawawezi kukataa kuwapa watu wa milimani chakula, na kinyume chake kwa miaka yenye mafuriko makubwa, watu wa milimani hawawezi kukataa kuwapa chakula wale wa uwanda wa mafuriko. Misitu pia imekuwa kama kinga wakati wa ukame na mvua, kwa kutoa lishe ya msingi au mbao ambazo zinaweza kuuzwa kwa ajili ya chakula. Kuna miiko mbalimbali wakati wa kuvuna aina fulani za misitu, na uvunaji wake unahitaji mlolongo wa taratibu za kimatambiko.



Desemba

Kutoka kwenye usimamizi wa serikali kwenda kwenye usimamizi wa misitu wa ushirika

Hata hivyo, uwiano tete wa jamii na mazingira uliharibiwa wakati wa mfululizo wa tawala za wajerumani, waingereza na serikali ya Tanzania. Sheria ya misitu ya mwaka 1957 iliruhusu uanzishaji wa hifadhi za misitu ya serikali kwa tamko la serikali, baada ya kuzingatia pingamizi za pande husika zenye masilahi kuhusu kuhamisha haki ya kumiliki kutoka kwa jamii kwenda kwa serikali. Serikali ya Tanzania, kwa kutumia mamlaka yake, mara kwa mara imeongeza udhibiti wa delta ya Rufiji na rasilimali zake. Kwa mfano, mwaka 1987, Idara ya misitu ilipiga marufuku ukataji wa miti ya mikoko upande wa kasikazini mwa delta ya Rufiji, na maafisa wa misitu walipeleka wakenye hili eneo kwa ajili ya kusimamia uamuzi huu.

Kupeleka madaraka ya usimamizi wa rasilimali kwa serikali za mitaa, pamoja na kuwepo kwa barabara na ufunguliwaji wa uchumi wa Tanzania vimesababisha matumizi mabaya ya misitu. Kwa kuanzisha hifadhi za misitu, kwa ajili ya matumizi ya serikali tu, jamii zilizuiliwa kabisa kutumia rasilimali muhimu katika maswala ya kijamii, kiutamaduni na kiuchumi. Wakati huo huo, miradi mbalimbali mikubwa inayotoa rasilimali imependekezwa kufanyika kwenye Delta ukiwemo mradi wa uvunaji wa kamba kwa ajili ya biashara.

Katika muktadha wa kutambua thamani za mfumo wa umiliki wa rasilimali za jumuiya, mabadiliko ya sera wakati wa miaka ya 1990, yaliingiza kanuni ya utunzaji shirikishi wa misitu. Makubaliano ya usimamizi wa jamii wa misitu na usimamizi shirikishi wa mazingira, yalianzishwa Tanzania nzima ili kuruhusu kupeleka madaraka ya usimamizi wa misitu, kwa kiasi Fulani, kwa jamii za wenyeji. Usimamizi jumuishi wa mazingira ulifanyika kwenye ardhi ya hifadhi za misitu ambazo humilikiwa na kusimamiwa na serikali kuu na serikali za wilaya kupitia idara ya misitu na nyuki. Baraza la uchaguzi la kijiji na wawakilishi wa baraza la mazingira wanaweza kusaini mikataba jumuishi ya usimamizi na serikali ambayo inaanzisha gharama na ugawanyaji wa faida kwa usimamizi wa mazingira.



Aprili

Mpango wa REMP

Kati ya mwaka 1998 na mwaka 2003, mradi wa kusimamia mazingira Rufiji uliotekelezwa na Halmashauri ya Wilaya ya Rufiji kwa msaada wa kifedha kutoka serikali ya Uholanzi na msaada wa kiufundi kutoka Shirika la kimataifa la hifadhi ya mazingira (IUCN), uliendeleza uhamishaji wa mamlaka kutoka serikali kuu kwenda kwenye vijiji vinne vya majaribio katika wilaya ya Rufiji. Vijiji vine -Mtanza-msona, Jaja, Twasalie na Mbujumvuleni- vilijumuisha jamii mbalimbali katika uwanda wa mafuriko na mfumo wa ikolojia wa delta ambao unathiriwa wa mafuriko ya mto na maeneo ya hifadhi ya wanyama ya Selous ikijumuisha misitu mbalimbali ya uwanda wa juu ambayo ni muhimu kijamii.

Malengo ya mradi yalikuwa ni kuendeleza uhifadhi wa muda mrefu na matumizi sahihi ya misitu ya uwanda wa chini, ardhi yenye miti na ardhi oevu kiasi kwamba bayoanuwai inahifadhiwa, shughuli muhimu za ikolojia zinaendelezwa, rasilimali husika zinatumika kwa uendelevu, na ustawi wa jamii unalindwa na kuendelezwa. Vipengele mbali mbali vya mchakato huu vilijumuisha: mipango ya mazingira na uwekaji wa mipaka ndani ya uwanda wa mafuriko na delta: kutekeleza miradi ya majaribio ya jamii ya maendeleo, ikihusisha matumizi endelevu ya rasilimali: kuongeza uwezo wa kutambua umuhimu wa uhifadhi katika ngazi ya kijiji, wilaya na mkoa na kushawishi sera za nchi kuhusu usimamizi wa rasilimali.

Mradi uliendeshwa na makao makuu ya wilaya ya Utete na mamlaka ya wilaya ya Rufiji kupitia kikosi kazi cha usimamizi wa mazingira kikiratibiwa na mkurugenzi mtendaji wa wilaya. Washauri wawili wa kiufundi walijajiwa na shirika la kimataifa la hifadhi ya mazingira (IUCN), wakati washirika wengine wa mradi wakiwemo Baraza la taifa la mazingira (NEMC), Mamlaka ya maendeleo ya Delta ya Rufiji (RUBADA), ubalozi wa Uholanzi na wizara ya maliasili na utalii walishiriki kupitia kamati ya uongozi ya mradi. Ingawa awamu ya kwanza ya mradi wa kusimamia mazingira Rufiji (REMP) iliisha mwezi Oktoba, 2003, mradi uliacha mipango ya usimamizi wa mazingira wa kijiji katika maeneo husika ya majaribio na kikosi cha usimamizi wa mazingira katika ngazi ya wilaya ambacho kiliendeleza kazi yake katika wilaya ya Rufiji.

Majukumu Makuu na Ubunifu



Lengo kuu la mradi ilikuwa ni kusaidia jamii katika kuongeza umiliki wa kisheria na usimamizi wa ardhi na maliasili zilizopo kwenye ardhi ya vijiji vyao, ikiwa ni pamoja na uvuvi na eneo la misitu. Uhuru wa matumizi ya maliasili ulipunguzwa, badala yake jamii ikachukua majukumu mapya ya kusimamia rasilimali za pamoja.

wa ramani ilikuwa ni kuimarisha mawasiliano na kubadilishana taarifa kati ya wasimamizi wa mradi, taasisi za serikali, wanakijiji, na watafiti na kufikia muafaka kuhusu hali ya umilikaji ardhi. Ushiriki wa GPS wa hatua za uchoraji ramani umeonekana kuwa chombo cha mafanikio kwa kuimarisha hizi njia za mawasiliano.

Uchoraji Ramani Shirikishi

Kiini cha jukumu hili ilikuwa ni kuchora ramani ya Mpango wa Kijiji wa Usimamizi wa Mazingira (MKUM). Kihistoria, hali ya umilikaji wa ardhi katika bonde la Rufiji ni tata. Wakati wa sera ya Tanzania ya Ujamaa ya miaka ya 1970, jamii ziliondolewa mabondeni na kuhamia kwenye miinuko kama sehemu ya utekelezaji wa mfumo wa vijiji vya ujamaa. Wakati wa miaka ya 1980, jamii nyingi zilirudi mabondeni.

Mwaka 1998, hakukuwa na ramani sahihi inayoonyesha matumizi ya ardhi kwa jamii, na mfumo wa umiliki wa ardhi haukuwa wazi. Hali ilikuwa hivyo, hasa kwa maeneo ya uwanda wa mafuriko, ambayo yalionekana kutotumiwa ipasavyo na mamlaka za vijiji, bali maeneo makubwa yalikuwa yamelimwa na jamii ya Warufiji, na ikasababisha kuwepo kwa mwingiliano kati ya kipindi cha kutumika na kipindi cha kupumzishwa. Kupeleka madaraka ya usimamizi wa maliasili kwa jamii za wenyeji kulitakiwa kujengwa juu ya msingi wa uelewa sahihi wa mifumo iliyopo ya matumizi ya ardhi ikihusishwa na mgawanyo wa kanda za kilimo na kiikolojia.

Njia mbili endelevu zilitumika ambazo mzoezi ya kawaida yaliunganishwa na utaalamu wa kisasa. Ramani ya matumizi za ardhi zilitengenezwa na kundi la watafiti, watumishi wa serikali, na jamii yenyewe kwa kutumia taswira za ardhi, picha za angani, uchambuzi wa kina wa eneo la kijiografia, utafutaji wa data za ardhini, na kujumuisha wa matokeo wa taarifa za kijiografia. Uchoraji ramani wa maeneo manne unaofanywa na wanajamii wenyewe, kwa kutumia GPS, ulikuwa chombo muhimu katika kujitambua kama msitu wa hifadhi ya kijiji. Lengo jingine la uchoraji shirikishi



Matokeo



MATOKEO YA KIMAZINGIRA

Kazi za Mpango wa Usimamizi wa Mazingira wa Rufiji zilitokea kinyume na mrejesho kuhusu madhara ya mazingira na rasilimali za delta. Kazi ya mpango wa usimamizi wa mazingira ilitokea kutokana na athari za mazingira kwenye rasilimali za bonde. Katikati ya miaka ya 1900, Shirika la Africa la Uvuvi (SAU) lilipendekeza kuanzishwa shamba dogo la mimea na wanyama katika delta ya Rufiji, ambalo lingehusisha kukata hekta 1,200 za mikoko kwa ajili ya ujenzi wa mabwawa madogo. Baraza la Hifadhi ya Taifa ya Mazingira Tanzania inaitaka serikali kukataa miradi yenye athari mbaya kwa misitu, samaki na viumbe wengine wa majini, matumizi ya ardhi, rasilimali maji, na kilimo na madhara kwa viumbe mbalimbali vilivyo kwenye hatari ya kutoweka. Madhara yanatarajiwa kuwa makubwa kuliko makadirio ya dola za marekani 500 million ambazo ni makadirio ya mwaka ya faida ya mradi. Licha ya pingamizi hizi, serikali ya Tanzania iliuzinisha mradi huu.

Upinzani dhidi ya mfumo huu ulidumu kwa muda mrefu, ukiongozwa na wanajamii wapinzani dhidi ya athari mbaya za kimazingira. Mapendekezo yalikuwa kinyume na mpango wa matumizi bora ya mazingira wa mradi wa Rufiji na yalipingwa na jamii ya warufiji ambao maisha yao yanategemea mikoko ndani delta ya Rufiji.

Migomo hii ilizuia utekelezaji wa mradi hadi mwezi Agosti 2001. Iliamriwa kuwa meli za AFC ziuzwe ili kulipa madeni yaliyoongezeka kutokana na ucheleweshaji. Huu ulikuwa ndo mwisho wa mradi na kuhakikisha kuwa misitu ya mpingu inahifadhiwa.

Usimamizi endelevu wa rasilimali kupitia vijiji

Kubadilika kwa mitazamo ya jamii za wenyeji na kutambua thamani ya maliasili zilizopo kwenye delta ilikuwa ni moja ya manufaa ya mpango wa REMP; ufahamu kuhusu thamani ya bayoanuwai uliongezeka siyo tu katika vijiji vya mradi wa majaribio na sehemu za mfumo wa ikolojia, lakini pia katika eneo la mkusanyiko

linalojumuisha takribani watu 200,000. Maeneo yanayoendeshwa kwa mfumo wa usimamizi wa vijiji yalianzishwa katika vijiji vya majaribio kwa kutumia mfumo shirikishi wa uwekaji wa mipaka. Udhhibiti wa uvunaji uliingizwa katika sheria ndogo za vijiji. Maeneo haya yalionyesha dalili za kurejea kwa uoto na wanyama katika kipindi cha miaka michache ya utekelezaji wa mradi. Misitu ilianza kurejea baada ya kuzuia uchomaji moto na uvunaji haramu. Kurejea kwa misitu na uwanda wa miti kuliongeza thamani ya maeneo haya kama makazi ya kibayoanuwai.

Maeneo maalumu yenye kiwango cha juu cha bayoanuwai yalipewa hadhi kamili ya maeneo tengefu ili kuyalinda yasivunwe. Maeneo mawili kati ya hayo yana aina mbalimbali za uoto wa uwanda wa chini wa Afrika ya Mashariki. Maeneo mawili mengine yana misitu ya mikoko ambayo ni makazi ya viumbe mbalimbali vya baharini vinavyopatikana Afrika ya Mashariki. Skauti wa maliasili za vijiji waliteuliwa ili kuwashauri wanajamii kuachana na matumizi mabaya ya misitu ikiwemo uvuvi haramu, uwindaji na ukataji wa magogo. Wanaskauti hawa wanalo pia jukumu la usimamizi wa wanyamapori, kuweka kumbukumbu za ongezeko la aina za wanyama, idadi na muda unautumiwa maeneo ya vijijini. Jitihada hizi zilitoa mchango kwa washirika wa kimataifa walioleta wanasayansi wa kuwasaidia wanakijiji katika kubainisha aina za viumbe wasiopatikana kwa wingi na walio katika hatari ya kutoweka. Taarifa hizi ziliusaidia mradi kutambuliwa kitaifa na kimataifa na kusaidia upatikanaji wa fedha kwa ajili ya kuyahidhi maeneo haya.

Eneo lenye umuhimu wa kimataifa kwa ajili ya bayoanuwai ya pwani

Kuorodhesha maeneo ya vijiji yenye bayoanuwai kubwa ulianza mwaka 2004 kwa kuiteua eneo la bahari la Ramsar huko Rufiji-Mafia-Kilwa. Vijiji viwili viliingizwa ndani ya mipaka ya eneo kulingana na bayoanuwai yake ya pekee ya ndege. Eneo hili lilitambuliwa kimataifa kama eneo muhimu la ndege wakati kijiji kingine kilibainishwa kama eneo muhimu kabisa la Afrika Mashariki lenye dungong walio



katika hatari ya kutoweka. Kukua kwa elimu ya mazingira kumeleta manufaa kwa eneo la Ramsar kwa ujumla ambalo lina aina tano za kobe wa baharini walio katika hatari ya kutoweka zimewekwa katika kumbukumbu. Spishi mbili kati ya hizi – zilizopo katika hatari ya kutoweka kimataifa ni kobe wa kijani (*Chelonia mydas*) na kobe aina ya Hawksbill (*Eretmochelys imbricate*)- ambao wana viota vingi ndani ya eneo.

Manufaa ya kimazingira yameendelea kuwepo hata baada ya mpango wa REMP kusitishwa mwaka 2003. Tathmini iliyofanywa katika kijiji cha Mtanza-Msona kuanzia 2005 hadi 2008 imeonyesha kuwa Kamati ya Mazingira ya Kijiji iliendelea kusimamia udhibiti wa uvuvi, ikiwemo kuwepo misimu ya kutokuvua katika Ziwa Mtanza na Ziwa Makoge, na kudhibiti aina za vifaa na njia za uvuvi, na kutenga maeneo ya hifadhi ya misitu. Baraza la kijiji lilikuwa na jukumu kubwa la usimamizi wa hifadhi ya msitu kaskazini mwa mto Rufiji. Pia katika tathmini hiyo, ilionekana kuwa uwanda wa kijiji wenye unyevu ulikuwa na aina mbalimbali za viumbe.

Jitihada za mpango wa REMP zimefanya kazi ya msingi ya kubadilisha hali ya mambo yaliyokuwa yakisababisha uharibifu wa mazingira ikiwemo ule unaofanywa na jamii za wenyeji na shughuli ya kibiashara. Katika mchakato huu, mradi umeonyesha umuhimu wa kutoa habari za matokeo ya mradi na kuwahusisha kikamilifu wadau wenyeji kwa ajili ya jitihada jumuisi za uhifadhi.

MATOKEO YA KIJAMII

Ushiriki kamili wa jamii za wenyeji ulitegemea, kwa sehemu kubwa, manufaa ya kijamii na kiuchumi watakayoyapata. Vijiji hivyo vinne ambavyo vilikuwa na wakazi takribani wakazi 6,700 mwaka 2004 vimepata kiwango fulani cha udhibiti wa kisheria na kiusimamizi

katika masuala ya misitu, miti, uvuvi na kwa kiasi Fulani, wanyamapori katika ardhi za vijiji vyao. Kwa mfano, hifadhi za misitu za ardhi ya kijiji zimeanzishwa ambako uvunaji mdogo wa mbao unaruhusiwa kufanywa na wanajamii. Ukusanyaji wa mapato yanayotokana na vibali vya uvunaji na fidia kwa wanaovuna mbao bila kibali umeziwezesha serikali za vijiji kuanzisha Kamati za Mazingira za kila kijiji na kuwekeza katika miradi ya maendeleo ya jamii iliyoteuliwa na mabara ya serikali za vijiji. Uboreshaji wa udhibiti na umiliki wa maliasili umewezesha kuwepo mipango ya uvunaji wa mbao na samaki na hivyo kuongeza thamani yake.

Miradi hii ilijumuisha makampuni madogo ya matumizi bora ya rasilimali yaliyoendeshwa na jamii kwa ushirikiano na asasi shiriki. Mifano miwili ya miradi hii ni ile ya ufugaji wa nyuki na uboreshaji endelevu wa uvuvi katika maziwa. Takribani wanajamii 200 walianza ufugaji wa nyuki na kujipatia kipato cha mara mbili kwa mwaka kutokana na uvunaji wa asali na nta. Pia asali ina manufaa ya lishe na dawa kwa familia za Warufiji. Kijiji kimoja kilianzisha kambi kwa ajili ya kuwavutia watalii na kimejiingizia kipato kwa ajili ya miradi ya maendeleo ya kijiji na kuajiri wapishi na walinzi kwa muda mfupi.

Kuimarisha taasisi za mitaa na mikoa

REMP imesababisha pia maboresho ya uongozi katika ngazi za mitaa na mkoa. Ushiriki wa wananchi katika usimamizi wa wilaya umeboreka kutokana na kitengo cha siasa cha mamlaka ya wilaya ambacho kinaundwa na madiwani wa kata wanaoteuliwa na vijiji kuwa na taarifa zaidi kuhusu sera na sheria zinazotawala matumizi ya rasilimali. Maafisa wa wilaya wamejitahidi kuipandisha hadhi ya Rufiji kitaifa na pia wamejihusisha sana na utafutaji wa vyanzo ipya na vya ziada vya fedha kwa ajili ya usimamizi wa mfumo wa ikolojia



na uzalishaji endelevu. Mwisho, Mpango wa Wilaya wa Usimamizi wa Mazingira (DEMP) uliandaliwa na mamlaka ya wilaya, ukiyajumuisha mambo waliyojifunza kutoka katika vijiji. Mfano huu wa utendaji kazi, kuanzia ngazi ya chini na kutoa mwongozo wa usimamizi wa mazingira kwenye ngazi ya wilaya, unaonyesha ushirikiano uliokuwepo baina ya jamii za wenyeji na mamlaka za serikali wakati wa uhai wa mpango wa REMP.

Mchango katika uwezesaji wa wanawake

Kujumuisha masuala ya usawa wa kijinsia katika kila kipengele cha mpango huu unaotekelezwa katika jamii ya kiislamu iliyo nyuma kimaendeleo, kumesadia kwa kiasi kikubwa kuboresha nafasi ya wanawake katika mchakato wa kufanya maamuzi. Wanawake walifanya kazi kama wanaskauti wa maliasili wakisaidiwa na kuhamasishwa na wenzi wao. Kabla ya mpango wa REMP, suala la wanawake kuendesha boti za moto katika eneo la delta lilikuwa haliwezi kufikirika. Lakini kupitia sera ya mradi ya fursa sawa ambayo inatakuwepo kwa bajeti sawa ya mafunzo kwa wanawake na wanaume, suala hili limewezekana. REMP iliweza pia kufanya mambo mengine ambayo yalikuwa hayajawahi kufanyika kabla. Kwa mfano, kwa mara ya kwanza wanawake waliweza kuhudhuria mikutano pamoja na wanaume na kwa mara ya kwanza kijiji cha Ujaja kilikuwa na idadi sawa ya wanawake na wanaume katika serikali ya kijiji. Pia wanawake walishiriki kwa idadi sawa na wanaume katika kuiwasilisha kazi ya REMP kwenye Siku ya Wakulima, Tanzania na katika kutoa mafunzo kwenye vijiji vingine Tanzania. Pia wanawake wamekuwa wafugaji wa nyuki na kukomesha miiko ya kutembelea maeneo ya miti. Majaribio ya bwawa la sato yamesaidia wanawake kusimamia na kupata faida kutokana na ufugaji wa samaki kwa mara ya kwanza katika historia ya vijiji vyao.



Kupitia majadiliano katika mikutano ya vijiji inayowahusisha wafanyakazi na wanajamii, na kujumuishwa kwa kanuni za REMP katika serikali za mitaa, ubaguzi wa kijinsia umepungua kwa kiasi fulani wilayani Rufiji. Mwamko mpya miongoni mwa viongozi wa kiume na wafanyakazi wa mradi wa kutambua haja ya kuwezesha ushiriki wa wanawake ni mfano wa kufurahisha sana. Njia za kuhamasisha jambo hili ni pamoja na kuwatunza watoto ili wanawake wahudhurie mikutano; kuendesha mikutano katika maeneo ya kazi badala ya vijijini, kukutana na wanawake wakiwa hawako na waume zao; kuhamasisha ushirikiano baina ya wanawake; kuweka ratiba za mikutano kwa kuzingatia majukumu ya kifamii ya wanawake; kuwaomba wanaume wabakie nyumbani na kuwaruhusu wake zao waziwakilishe familia kwenye mikutano, na kutumia njia za mawasiliano zisizotegemea kujua kusoma na kuandika.

Katika mazingira ya kijamii yaliyojikita katika mila na dini na katika eneo ambalo liko nyuma kielimu, ni dhahiri kuwa hatua imepigwa kuelekea mabadiliko ya kudumu katika mahusiano ya kijinsia.

MATOKEO YA KISERA

Programu ya Usimamizi wa Mazingira Rufiji inabakia kuwa mfano muhimu wa kiutafiti kwa ajili ya kuonyesha faida na changamoto za upelekaji wa madaraka ya usimamizi wa maliasili kwa jamii za wenyeji. Huu ni mfumo ambao bado unahitaji kuboreshwa. Hata hivyo kumekuwa na ukosoaji kuhusu kukosekana kwa mipaka ya wazi kwa jamii za wenyeji kutumia rasilimali. utafiti wa hivi karibuni (Beymar-Farris na Basset, 2011) ulikosoa Makubaliano ya Ubia katika Usimamizi wa rasilimali Rufiji kuwa ni mfano wa kutokuwepo kwa uwiano wa mamlaka kati ya taasisi za serikali na jamii za wenyeji. Wakulima wa Rufiji wanazuiwa kwenda kwenye maeneo ya hifadhi kwa ajili ya kilimo; na hii inawapunguza shughuli za kujiendesha maisha. Kadhalika, wanakijiji wamesema kwamba Kitengo cha Misitu na Nyuki ndicho pekee chenye wajibu wa kutoa vibali vya kukata miti ya mpingu. Hii imeleta hisia kwamba nafasi ya wanakijiji kama wasimamizi washiriki haijaangaliwa kwa umakini.

Mapungufu mengine makubwa ni wasiwasi wa jamii za eneo la delta kukosa uhakika wa umiliki wa ardhi. Pamoja na kupunguziwa haki ya kutumia hifadhi za misitu, makazi katika hifadhi hizi yametangazwa kuwa si halali kisheria, bila kuzingatia kuwepo kwa makaburi ya wazee na hati za ardhi za vijiji. Katika miaka ya karibuni, tatizo hili limekuzwa kwa kuwepo kwa mifumo ya kupunguza madhara ya mabadiliko ya tabia nchi ndani ya delta. Delta ya Rufiji imeorodheshwa kati ya maeneo sita ya Tanzania kwa ajili ya miradi ya majaribio ya Kupunguza Uchafuzi wa Mazingira unaotokana na Ukataji na Uharibifu wa Misitu (REDD). Mapendekezo yaliyofanywa ni pamoja na kuirejesha misitu ya mpingu, jambo ambalo limesababisha mgogoro na jamii za wenyeji zinazotegemea ardhi hii kwa ajili ya kilimo cha mpunga. Manufaa ya uboreshaji usimamizi yatabakia kuwa madogo endapo suala la ardhi katika eneo la delta halitashughulikiwa kwa kuboresha haki za kumiliki ardhi kwa jamii za wenyeji kwa kuzingatia matokeo ya ramani za matumizi ya ardhi ya mradi wa REMP.

Jinsi ya Kudumisha Mradi Huu



JINSI YA KUDUMISHA MRADI HUU

Kwa sababu mradi ulitekelezwa na kuisimamiwa na serikali za wilaya, mkoa na vijiji, badala wafanyakazi kutoka nje, ujuzi na mabadiliko ya kimtazamo yaliyoletwa na REMP yameendelea kuwepo Rufiji hata baada ya mradi kwisha. Mipango ya Maendeleo ya Vijiji vine yameidhinishwa na mabaraza ya vijiji, Kamati za Maendeleo za Kata na Halmashauri ya Wilaya na inatambuliwa kisheria kupitia sheria ndogo. Usimamizi wa maliasili kupitia serikali za vijiji ulijikita katika uwezo wa jamii za wenyeji na umekuwa ni matokeo endelevu ya mradi.

Pia mradi ulikuwa na manufaa makubwa katika kujenga uwezo. Usimamizi wa maliasili, mawasiliano, uongozi bora na ujuzi mwingine wa kiufundi kama vile uvuvi na ufugaji wa nyuki vinaendelezwa na wanajamii wengi, ambao pia wametoa mafunzo kwa wengine. Hii inamaanisha kuwa ujuzi umesambazwa bila msaada wa mradi. Ubunifu wa kiufundi kama vile ufugaji wa nyuki, uvuvi, ukaushaji wa samaki na majiko ya nishati kidogo vimeendelea kutumika tangu 2003, na vimesadifiwa kuendana na mazingira ya wenyeji.

Mfano wa utafiti kuhusu urithi ulioachwa na REMP

Manufaa ya muda mrefu ya kazi ya REMP katika eneo la delta yanaonekana vizuri zaidi katika kijiji cha Mtanza-Msona ambacho kilikuwa ni moja ya vijiji vinne vya majaribio mwaka 1998. Kamati ya Mazingira ya Kijiji na Mpango wa Usimamizi wa Mazingira wa Kijiji hicho vimeendelea kanuni za matumizi bora ya mazingira zilizokuwemo katika mradi wa awali. Kupitia msaada wa shirika la kimataifa la mazingira IUCN, Ofisi ya Kanda kwa ajili ya eneo la Mashariki na Kusini mwa Afrika, na Ofisi ya Tanzania, timu ya mradi ilifanya utafiti wa kina ili kutathmini bayoanuwai, hali ya maisha na thamani ya kiuchumi ya ardhi nyevu kati ya 2005 na 2008. Mradi ulifadhiliwa na serikali ya Uingereza kupitia Darwin Initiative. Utafiti huu ulithibitisha kuwepo kwa shughuli za uhifadhi na usimamizi wa mazingira zinazofanywa na jamii za wenyeji, ingawa pia walieleza sababu za ndani na nje ya eneo hilo zinazotishia ustawi wa mfumo wa ikolojia wa ardhi nyevu.





WAHISANI

REMP iliwaleta pamoja wadau kutoka ngazi za mitaa na mikoa, taifa na kimataifa ambao wanaweza kuwekwa katika makundi yafuatayo:

Vijiji vya Mtanza-Msona, Jaja, Twasalie na Mbunjumvuleni

Katika mradi wa REMP, vijiji vilitekeleza mfumo wa mipango ya vijiji ya usimamizi wa mazingira kupitia serikali zao, makundi ya walengwa wa mradi, timu za mipango, kamati za mazingira, na skauti wa maliasili. Walikuwa mstari wa mbele katika ubainishaji shirikishi wa maliasili, uchambuzi wa fursa na vikwazo, kupanga na kufanya mapitio ya shughuli za miradi ma utekelezaji wa matumizi bora ya mazingira.

Halmashauri ya Wilaya ya Rufiji

Viongozi wakuu wa kiserikali na kisiasa wa Halmashauri ya Wilaya ya Rufiji walifanya kazi kubwa katika kuifanikisha REMP. Kwa upande wa serikali, walitoa msaada wa kiufundi kwa wanakijiji kwa kuwatumia wafanyakazi wao au kuwaleta wataalamu kutoka nje. Mfano wa mafunzo ya kiufundi yaliyotolewa ni pamoja na njia za uongozi bora, usimamizi wa viwango vya maji, usimamizi wa kiwango cha samaki, kupima urefu wa miti, matumizi ya GPS na uandaaji wa sheria ndogo. Utayari wa wafanyakazi wa wilaya kupanua maarifa ya kitaalamu na kufanya utafiti katika mada mbalimbali vilichangia sana kuwepo kwa mfumo jumuiishi wa mradi. Kwa mfano, maafisa kilimo na mifugo walikuwa tayari kutafuta majibu kuhusu masuala ya misitu na wanyamapori ambayo yalikuwa changamoto kwa wanakijiji. Hii inamaanisha kwamba uwezo wa wanakijiji kupata taarifa mbalimbali uliongezeka sana. Kubailishana taarifa na maoni na maafisa kutoka sekta zote zinazohusiana na mazingira katika mikutano ya kila mwezi ya Usimamizi wa Mazingira kulichangia sana katika mfumo wa mradi wa kuhusisha sekta mbalimbali.



Kwa upande wa viongozi wa kisiasa wa Halmashauri ya Wilaya, madiwani waliokuwa wakiziwakilisha jamii walifanya kazi kubwa ya kusaidia mipango ya vijiji, kutathmini mipango yao na hatimaye kuidhinisha sheria ndogo.

Shirika la Kimataifa la Hifadhi ya Mazingira (IUCN)

IUCN ilitoa msaada wa kiufundi kipindi chote cha mradi. Msaada uliotolewa katika eneo la mradi ulikuwa ni mkubwa sana hasa kwa kutoa mafunzo kazini kwa wafanyakazi wa wilaya na wanakijiji na kuwasaidia kuyapata maarifa mapya kitaifa na kimataifa. Mradi ulitumia mbinu na teknolojia ya kisasa kabisa katika moja ya wilaya zilizo pembezoni na zilizo nyuma kabisa kimaendeleo katika Tanzania. IUCN pia ilisaidia kuisambaza kazi ya mradi kwa watu wengi zaidi kupitia tovuti yake, ripoti na makala za kisayansi katika majarida ya kimataifa.

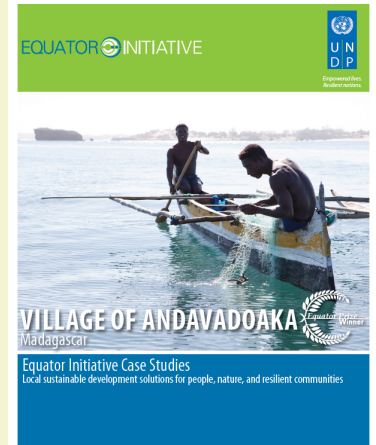
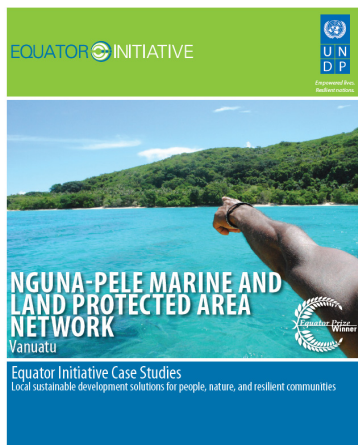
Washirika muhimu nje ya eneo la mradi

Mbali na washirika watatu muhimu waliofanya kazi ndani ya eneo la mradi, wapo wengine waliochangia mafanikio ya REMP. Hawa ni pamoja na Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira ambalo lilitoa msaada wa kiufundi na lilikuwa mjumbe wa Kamati ya Elekezi ya Mradi. Serikali ya Uholanzi ilikuwa mhisani mkuu wa mradi wakati michango mingine ilitoka kwenye mfuko wa The Hoag Family Foundation. Wajumbe wengine wa kamati elekezi ni pamoja na Wizara ya Maliasili na Utalii na Tume ya Mipango Tanzania. Jukumu kubwa pia lilifanywa na ngazi ya mkoa: mwenyekiti wa Kamati Elekezi ya Mradi alikuwa ni Katibu Tawala wa Mkoa wa Pwani akisaidiwa na Mshauri wa Mkoa wa Maliasili ambao wote kwa pamoja walisimamia majukumu ya wadau mbalimbali na kuhakikisha kuwa mipango na bajeti vinazingatiwa.

MAREJELEO YA ZIADA

- Mbiha, E.R. and Senkondo, E.M.M. 2001. A Socioeconomic Profile of the Rufiji Floodplain and Delta. <http://www.academicjournals.org/ajhc/E-books/2012/Mar/AJHC-%20March%202012%20Issue.pdf>
- Duvail, S., Hamerlynck, O., Nandi, R.X.L., Mwambeso, P., Elibariki, R. 2006. Participatory Mapping for Local Management of Natural Resources in Villages of the Rufiji District (Tanzania) <http://www.ejisd.org/ojs2/index.php/ejisd/article/viewFile/242/163>
- Richmond, M.D., Wilson, J.D.K., Mgaya, Y.D. & Le Vay, L. 2002. An analysis of smallholder opportunities in fisheries, coastal and related enterprises in the floodplain and delta areas of the Rufiji River, Tanzania.
- Jane, K. Turpie, 2000. The Use and Value of Natural Resources of the Rufiji Floodplain and Delta, Rufiji District, Tanzania. http://www.equatorinitiative.org/images/stories/2004winners/Rufiji_Env_Proj/use_and_value_natural_res_rufiji.pdf
- Kasthala, G., Hepelwa, A., Hamiss, H., Kwayu, E., Emerton, L., Springate-Baginski, O., Allen, D., and W. Darwall. 2008. An integrated assessment of the biodiversity, livelihood and economic value of wetlands in Mtanza-Msona Village, Tanzania. Tanzania Country Office, International Union for Conservation of Nature, Dar es Salaam.

Masimulizi kuhusu miradi mingine, bonyeza hapa:



Equator Initiative
Environment and Energy Group
United Nations Development Programme (UNDP)
304 East 45th Street, 6th Floor
New York, NY 10017
Tel: +1 646 781-4023
www.equatorinitiative.org

EQUATOR  INITIATIVE

Mradi wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa ndio unaoendesha miradi ya maendeleo ya Umoja wa Mataifa kote ulimwenguni kwa kutoa mwito wa mageuzi na kuelekeza mataifa kwa maarifa, na malighafi ili kusaidia watu kujiimarisha kimaisha.

Mradi huu wa Equator huleta pamoja Umoja wa Mataifa, serikali, mashirika yasiyo ya kiserikali, wafanyibiashara na makundi ya mashinani ili kutambua na kuimaliza maendeleo himili kwa watu na jamii kwa jumla.

©2012 Haki Zote ni za Mradi wa Equator

